

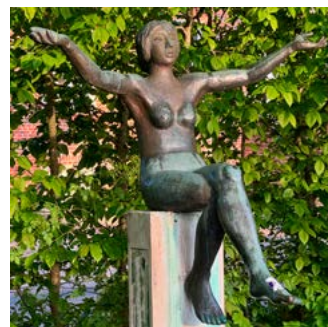
Vrienden MAGAZINE

● ISVW VRIENDEN

In de wereld staan

ISVW
● VRIENDEN

JAARGANG 31
NUMMER 2
JUNI 2025

Inhoudsopgave

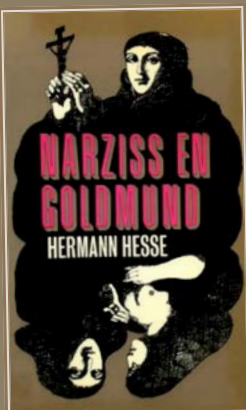
Vriendenmagazine nr. 2 - juni 2025 'In de wereld staan'

Van de voorzitter	3
Agenda Vriendenactiviteiten	4
Uitreiking Socratesbeker 2024.	5 - 6
Filosofie aan de keukentafel	7
Mensen van de ISVW, Valerie Granberg	8 - 9
Jongeren lezen Young Adult-literatuur	12
Rosemarijn kijkt	13
Het verhaal van de boekhandelaar	15
Nieuwe Vrienden	18
ISVW Vrienden Leesclub Israël-Palestina	19
Kennismaken kandidaat-Vriendenbestuurders	21
Filosofisch Cafés maart, april, mei	24 - 30
Column In de wereld staan	31
Colofon	32

In de wereld staan

Door Frans van der Lem

Hangt wie je bent af van hoe je in de wereld staat? Zo ja, op wat voor manier?

Neem nu *Narziss en Goldmund*, de roman van Hermann Hesse. Hesse beschrijft twee kanten van dezelfde persoonlijkheid: de intellectuele cerebrale abt en de romantische levenslustige priesterstudent. Beiden hebben respect voor de ander. De priesterstudent beschouwt zijn spirituele leraar als een onbereikbaar ideaal. De abt is daarentegen vol mededogen en empathie voor zijn pupil. Toch zullen zij elkaar nooit wezenlijk bereiken; in principe blijven zij vreemden voor elkaar.

Passen we dit toe op onze eigen persoonlijkheid: rationeel beschouwd zullen wij onze gevoelsmatige kant nooit helemaal kunnen bevatten. Vanuit onze emotionaliteit ervaren wij zelden aansluiting bij onze ratio. Wij blijven vreemden voor onszelf.

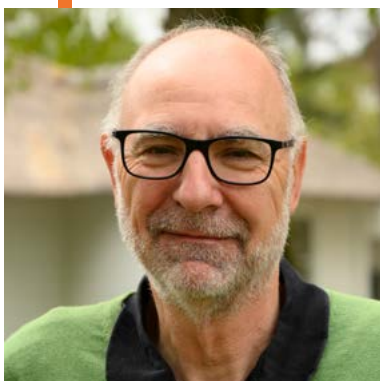
Onze identiteit is afhankelijk van de context. Ratio en gevoel zijn twee kanten van dezelfde medaille en vormen samen onze persoonlijkheid.

Net als in het boek herinner ik mij, als aankomend seminarist, hoe de kloosterpoort krakend achter mij dicht viel. Ik voelde mij ingesloten. Ik kon wel studeren, maar bleef tobben over het opgelegde celibaat. Uiteindelijk was het een verademing om jaren later als jongvolwassene die beperkingen weer achter me te laten. Maar het was ook bevreedend. De voorspelbare beslotenheid had toch ook geborgenheid geboden.

Ik bleef nadien wel thematische overwegingen uitwerken zoals nu, vooral filosofisch van aard. Maar toen ik eens het bestuur van een organisatie schriftelijk op de vingers tikte over een ernstig misverstand, was men benieuwd wie ik had ingehuurd om zo'n concrete zakelijke brief op te stellen. Twee kanten van dezelfde medaille, afhankelijk van het staan in de wereld.

Van de voorzitter

Bewust

Door Fred Ahsmann

Afgelopen zondag was er weer een mooi filosofisch café. Een café waarin het thema 'bewustzijn' vanuit uiteenlopende perspectieven werd belicht. Fascinerend om te zien hoe Rico Sneller en Erno Eskens, elk met hun eigen filosofische kaders, de dialoog aangingen – zoekend naar raakvlakken én scherpte in de verschillen. Wat opnieuw duidelijk werd: na duizenden jaren van denken is het vraagstuk van het bewustzijn nog steeds een mysterie. Wat is bewustzijn eigenlijk? En waar bevindt het zich? In het brein? In de relatie tussen waarnemer en wereld? In een ongrijpbare dimensie die zich aan zowel het filosofische als het natuurwetenschappelijke denken onttrekt? Eigenlijk is het wel geruststellend dat zulke fundamentele vragen zich blijven onttrekken aan definitieve antwoorden. Misschien moet dit soort raadsels wel onbeantwoord blijven. Een sluitende oplossing zou immers het einde betekenen van de filosofie, de kunst, de verwondering. Wat zou er dan nog te zoeken zijn? Juist in het onoplosbare schuilt de ruimte voor gesprek, verbeelding en betekenis. En laat dat nu precies zijn waar het in een goed café om draait.

Als bestuur zijn we ons momenteel heel bewust van de uitdagingen die voor ons liggen. We zijn volop bezig met de voorbereidingen voor de komende Algemene Ledenvergadering. Daarbij kijken we terug op het vorige jaar, en richten we ons op de continuïteit en verdere ontwikkeling van de Vrienden, de grootste filosofische vereniging van Nederland. Schrijf de datum 22 juni maar vast in je agenda!

Recent is er overleg geweest met de ISVW over de Gold Card. De directie van de ISVW is voornemens de voorwaarden aan te passen. Op ons advies wordt het instapmoment van de Gold Card flexibel gemaakt – een punt dat herhaaldelijk is aangedragen door kaarthouders.

Tijdens de komende ALV stellen we maar liefst vier nieuwe kandidaat-bestuursleden voor. Een verheugend vooruitzicht. De afgelopen jaren bleek het niet eenvoudig om een voltallig bestuur te vormen. Met het vertrek van Joost Pigmans als penningmeester dit jaar, en mijn eigen aftreden als voorzitter in het komend jaar, is het belangrijk dat de opvolging goed geregeld is. Met deze nieuwe enthousiaste en competente kandidaten ziet dat er goed uit.

Vorige maand hebben we met een enquête onder onze leden de waardering van het Vriendenmagazine onderzocht. De respons was groot en de uitkomsten stemden ons zeer tevreden: een hoge mate van waardering, waarmee we de redactie graag complimenteren. Chapeau! Op basis van de resultaten gaan bestuur en redactie samen plannen maken voor de toekomst. De huidige eindredacteur, Rity van der Avoort, neemt aan het eind van dit jaar afscheid, en we hopen op een goede opvolging.

Wij wensen iedereen veel leesplezier met dit Vriendenmagazine.

Agenda

Vrienden Activiteiten en Cafés 2025

Let op! Gewijzigde tijden op zondag!

DATA		VRIENDEN ACTIVITEITEN EN CAFÉS
Zondag 19 januari 2025	14-16 uur	Peter Jurgens geeft een lezing over zijn onlangs verschenen boek <i>Overweldigende ervaringen</i> .
Zondag 23 februari 2025	14-16 uur	Filmcafé met de film <i>Barbie</i> van Greta Gerwig. Welk feminisme vertegenwoordigt Barbie eigenlijk? Chrisl de Kloe en Dan Hassler-Forest zijn te gast. Met inleiding en gespreksleiding door Dick Keijzer en Fred Ahsmann.
Zondag 16 maart 2025	14-16 uur	Jonge denkers met Daan Roovers . Studenten Filosofie maken hun presentatiedebuut.
Maandag 31 maart 2025		Uiterste datum voor het indienen van subsidieaanvragen voor uitzonderlijke initiatieven op het gebied van de publieksfilosofie.
5 - 12 april 2025		Week van de Kinderfilosofie met als thema 'Zorg'
● Zondag 13 april 2025	14-16 uur	Tim Christiaens en Max Visser over <i>De toekomst van werk</i> .
Zondag 25 mei 2025	14-16 uur	Rico Sneller en Erno Eskens denken over natuur en bewustzijn bij oorspronkelijke culturen.
Zondag 22 juni 2025	12.30-14 uur	Algemene ledenvergadering
	14-16 uur	Michiel Leezenberg geeft een lezing over <i>comparatieve filosofie</i> .
● Zondag 21 september 2025	14-16 uur	Socratesbeker 2025 . Presentatie door Tim Fransen, de schrijver van het winnende boek <i>In onze tijd. Leven in het Calamiteitenperk</i> .
Zondag 19 oktober 2025	14-16 uur	Patrick Chatelion Counet geeft een lezing over <i>Het absurde universum</i> .
Vrijdag 31 oktober 2025		Uiterste datum voor het indienen van subsidieaanvragen voor uitzonderlijke initiatieven op het gebied van de publieksfilosofie.
● Zondag 16 november 2025	14-16 uur	Renate Schepen geeft een lezing over <i>Stille stemmen uit de oudheid</i> .
Maandag 1 december 2025		Besluit subsidieaanvragen najaar 2025.

Het programma van de filosofische cafés wordt samengesteld door de cafécommissie. Deze bestaat momenteel uit: Dick Keijzer, Margreet de Zeeuw, Luc Meuwese, Fred Ahsmann, Ellen Hofstra, Eduard Heinerman, Rity van der Avoort en Els Bijsterbosch. Deze commissie streeft naar variëteit en afwisseling in de onderwerpen en beoogt de relatie tussen belangstellenden in publieksfilosofie te verdiepen en te versterken. Wie graag wil meedenken over vorm en inhoud van de cafés, kan contact opnemen met een van de leden van de commissie.

- Cafés met een groene punt bevatten een presentatie van een project dat door de Vrienden is gesubsidieerd.

Let op! Gewijzigde tijden op zondag!

Uitreiking Socratesbeker 2024

9 april 2025 Met subsidie van de Vrienden

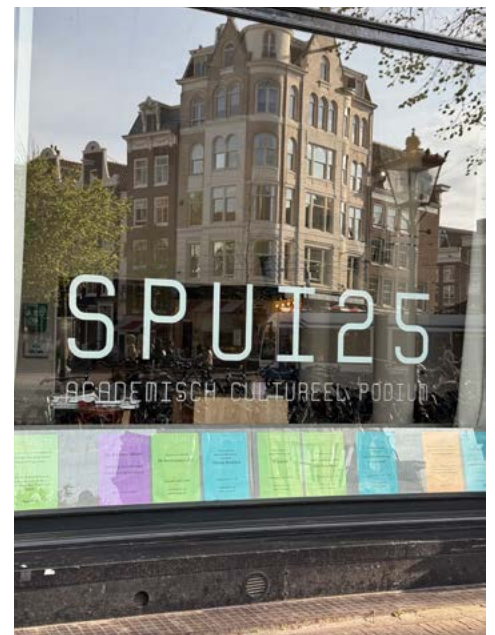
*En de winnaar is... Tim Fransen met zijn boek **In onze tijd. Leven in het Calamiteitperk**. Dit nieuws zal je bij lezing van dit artikel vermoedelijk al hebben bereikt. De uitreiking van de Socratesbeker, een initiatief van de Stichting Maand van de Filosofie, werd dit jaar opnieuw mede mogelijk gemaakt door subsidie van de Vrienden. En ik was erbij. Als tegenprestatie zal Tim Fransen speciaal voor de Vrienden bij het Filosofisch café van 21 september een lezing houden.*

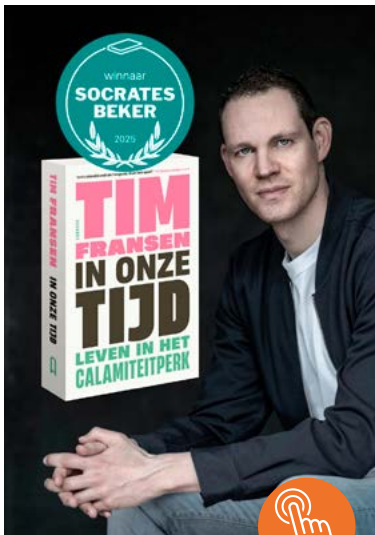
De jaarlijks terugkerende feestelijke uitreiking bij SPU125 in Amsterdam is "aan de auteur van het meest urgente en prikkelende Nederlandstalige filosofieboek van het voorgaande jaar." De uitreiking op 9 april bestond uit de bekendmaking van de winnaar en een interview met de genomineerden door journalist Frénk van der Linden. Bijzonder was dat de enige fysiek afwezige genomineerde de Socratesbeker in ontvangst mocht nemen. Hij was overigens wel groot in beeld vanuit de kleedkamer van een theater waar hij die avond als cabaretier acte de présence moest geven.

Ook de andere boeken van de shortlist-genomineerden zijn interessant. De juryvoorzitter gaf een korte impressie en liet over de inzendingen in het algemeen en

de boeken van de genomineerden het volgende horen. Alle boeken gaan over problemen van nu: hoe samen te leven, hoe tegenstellingen om te zetten in verbinding? Hoe na te denken over een bedreigde en snel veranderende wereld?

Aan bod komen polarisatie, de klimaatcrisis, politieke uitdagingen en deterministische wereldbeelden. Wij zitten vol tegenstellingen. We zijn egoïstisch en tegelijkertijd op zoek naar verbinding. We laten ons leiden door vooroordelen die we eigenlijk niet willen hebben. We lijken op elkaar in de wijze waarop we van elkaar proberen te verschillen en te onderscheiden. We genieten enorme welvaart maar we staan er ook beroerd voor. Alle boeken zijn hoopvol. De auteurs probeerden elke ruimte te vinden

voorbij de tegenstellingen en laten zien hoe filosofie een belangrijke rol kan spelen bij het zoeken naar een andere invulling van de wereld die we samen creëren.

” De jury heeft gewikt en gewogen. Alle vijf nominaties blonken uit in eigenwijsheid. Bovendien waren de boeken ondanks enige overeenkomst in thematiek.

De jury heeft gewikt en gewogen. Alle vijf nominaties blonken uit in eigenwijsheid. Bovendien waren de boeken ondanks enige overeenkomst in thematiek toch behoorlijk verschillend in aanpak en stijl; dat maakte het extra moeilijk om ze langs eenzelfde meetlat te leggen.

Over de boeken van de genomineerden zegt de jury het volgende.

Het boek *Blinde vlekken* van Lieke Asma voegt een belangrijke laag toe aan het debat over waarheidsvinding en daagt de lezer uit tot zelfreflectie over de eigen impliciete vooroordelen.

Tim Fransen weet als filosoof en cabarettier als geen ander hoe je het over zware kwesties kunt hebben met zijn boek *In onze tijd. Leven in het Calamiteitperk*, zonder lezers in de passieve moedeloosheid te storten. Hij creëert in zijn boek bewustzijn over allerlei hedendaagse crises

van oorlog en klimaat tot de invloed van techgiganten.

In zijn boek *Toeval* toont Jeroen Hopster zeer bekwaam te zijn in het vereenvoudigen van complexe ideeën zonder die te versimpelen, en biedt hij een mooi filosofisch overzicht van denken over toeval.

Wouter Mensink raakt in *Hoe we uit het dorp vertrokken* niet alleen aan de verhouding stad en platteland maar ook aan existentiële angsten die eigen zijn aan de 21e eeuw – klimaat, migratie, verlies van gemeenschap, het verlangen naar een thuis – en dit alles in een meeslepende stijl.

Het pleidooi voor de kroeg als democratisch laboratorium van Hans Schnitzler is van belang in een tijd van eenzaamheid en filterbubbels. Hij schreef met *Filosofie van de kroeg* een gevatte miniatuurstudie met een verrassende invalshoek waarvan je zin krijgt in filosoferen en een drankje.

Uiteindelijk, zo geeft de juryvoorzitter aan, is met "volle overtuiging" gekozen voor de winnaar, die een boek schreef dat op originele wijze zeer urgente problematiek op de agenda zet. De filosofie speelt daarin een duidelijke rol en wordt zo ingezet dat die zowel voor filosofen als niet-filosofen begrijpelijk en verrijkend is. Het boek biedt een rijk palet en analyse van problemen waar we in deze tijd tegenaan lopen. Een toegankelijke uitleg en toepassing van grote filosofen uit de geschiedenis op de gekozen thematiek, waarbij ook duidelijk een eigen filosofische stem doorklinkt en een these die duidelijk wordt verdedigd. Er zit veel filosofie in het boek, maar je verdwaalt nergens, mede dankzij de glasheldere toegankelijke schrijfstijl. Aldus het oordeel van de jury over het boek van de winnaar van de Socratesbeker 2025: Tim Fransen.

Het belang van publieksfilosofie in antwoord op vragen als: hoe kunnen we deze tijd begrijpen en er proberen mee om te gaan, wordt met dit evenement – financieel ondersteund door de Vrienden – nog eens bevestigd.

Een volledige verantwoording en het juryrapport, kun je nalezen via maandvandefilosofie.nl/socratesbeker. Ook de hele uitreikingceremonie is als video via deze link terug te zien.

Filosofie aan de keukentafel

Dan kan je toch zeggen: Verzorg dit kind

Sjors maakt een houten puzzel van Europa. Texel kan ze niet vinden. Ik leg uit dat Texel te klein is om apart in deze puzzel van Europa te passen. Dat het onderdeel van Nederland is en dat Nederland weer onderdeel van Europa is en dat Europa zelf weer onderdeel van de wereld is. Dat Nederland eigenlijk maar heel piepklein is. Nou, waar in Europa ligt Twente dan? Tja, daarvoor geldt ongeveer hetzelfde als voor Texel.

Sjors (5) en ik, haar moeder Josie (42, bedrijfsleider en filosoof), praten wel eens verder dan hun neus lang is.

Ik: Wat vind je eigenlijk van de wereld?

Sjors: Goed.

Ik: Wat vind je er goed aan?

Sjors: Mmm, nou dat ik blij ben en dat hier geen oorlog is.

Ik: Maar ergens anders in de wereld is het wel oorlog?

Sjors: Ja. In Oekraïne en ehm ja, dat andere weet ik niet meer hoe het heet.

Ik: Bedoel je Gaza?

Sjors: Ja.

Ik: Dat klopt. En dan is het nog in heel veel meer landen in de wereld ook oorlog. Weet je eigenlijk wat dat is?

Sjors: Veel ruzie.

Ik: En is de wereld daar dan slecht? Waar wel oorlog is?

Sjors: Weet ik niet.

Ik: Dat is ook lastig.

Ze wil het er niet meer over hebben, dus even later vraag ik: Wat verandert er nooit?

Sjors: Dat je...(lange stilte), dat je een kind bent.

Ik: Blijf je altijd een kind?

Sjors: Je verandert wel van hoogte.

Ik: Wat verandert er nog meer?

Sjors: Wat verandert er nog meer niet?

Ik: Nou, ik bedoel dat je zegt dat je van hoogte verandert, maar wat verandert er nog meer, ook al blijf je een kind?

Sjors: Je wordt papa en mama?

Ik: Maar je bent nog steeds zelf ook een kind?

Sjors: Ja, want jij hebt toch een moeder en vader?

Ik: Oh ja. En als je die niet meer hebt?

Sjors: Dan, dan weet ik niet wat je bent.

Ik: Maar sommige kleine kinderen, die nog niet zo hoog zijn gegroeid, die hebben geen moeder en vader. Zijn dat nog wel kinderen?

Sjors: Wel, ik heb dat nog wel.

Ik: Maar ik bedoel, sommige kindjes hebben dat niet, omdat de mama en papa bijvoorbeeld zijn overleden.

Sjors: Ja, maar dan kan je toch zeggen als je al bijna overleden bent: verzorg dit kind. Tegen iemand anders?

Ik: Bedoel je dat dan iemand anders het kind gaat verzorgen als er geen papa en mama meer is. Blijft het dan nog steeds een kind?

Sjors: Ja.

Ik: Als een kind voor zichzelf moet zorgen, is het dan geen kind?

Sjors: Nee.

Ik: Wat moet een kind dan allemaal doen, als 'ie voor zichzelf moet zorgen?

Sjors: Heel veel. Was ophangen, en eh eten maken.

Ik: Dat is wel lastig als je een kind bent. Welke dingen moeten kinderen eigenlijk wel allemaal doen dan? Wat hoort er allemaal bij een kind zijn?

Sjors: Dat je naar school gaat. En nu wil ik er niks meer over zeggen. Ik wil een spelletje doen.

Valerie Granberg Hoofd Communicatie ISVW

Valerie (1972) woont samen met vijf volwassenen en ruwharige teckel Nous'he in een woongroep in hartje Amsterdam. Ze heeft twee zonen van 28 en 30 jaar en twee kleindochters van 1 en 4 jaar. Valerie werkt ruim twee jaar bij de ISVW.

Het Vriendenmagazine is deze rubriek gestart met de naam 'Mensen van de ISVW'. Iedereen die een cursus volgt, kent natuurlijk de docent die voor de klas staat, maar wie weet hoe de serveerster heet of kent de naam van de receptioniste? Weet je wie de kamer deze dag heeft schoongemaakt? Of wie de ober of keukenhulp is? We willen in deze rubriek nu eens al die mensen in het zonnetje zetten die helpen om een cursus bij de ISVW zo aangenaam mogelijk te maken. Natuurlijk zijn dat er veel! Deze keer is Valerie Granberg, hoofd communicatie, aan de beurt om beter te leren kennen.

Vrijheid en Foucault

"Ik ben ooit gestart op de kunstacademie, omdat ik graag portretten wilde leren schilderen. Maar in de jaren tachtig had men een meer conceptuele opvatting over kunst. De vraag waarom mensen iets mooi vinden in de kunst ging me steeds meer bezighouden, maar daar vond ik op de kunstacademie niet echt een antwoord op. Daarom ben ik kunstgeschiedenis gaan doen. Ook daar werd die vraag niet gesteld. Uiteindelijk ben ik afgestudeerd in de filosofie. In mijn scriptie heb ik onderzocht hoe het denken over 'de kunstenaar' zich sinds de 19e eeuw ontwikkeld heeft en welk idee van vrijheid daaraan verbonden is. Vrijheid wordt daarin vooral gezien als bevrijding van elke vorm van regulering; de regels gelden voor iedereen behalve voor mij. Dit vrijheidsideaal is vanaf de jaren zestig geïncorporeerd door de commercie. Aan de hand van de Franse filosoof Michel Foucault heb ik daar een ander vrijheidsbegrip tegenover gezet. Foucault maakt een onderscheid tussen vrijheid als bevrijding en vrijheid als vrijheidspraktijk. Vanuit dat laatste perspectief ben je pas echt vrij bent als je jezelf kunt beheren vanuit een bestaansethiek."

Ik fotografeer als een schilder

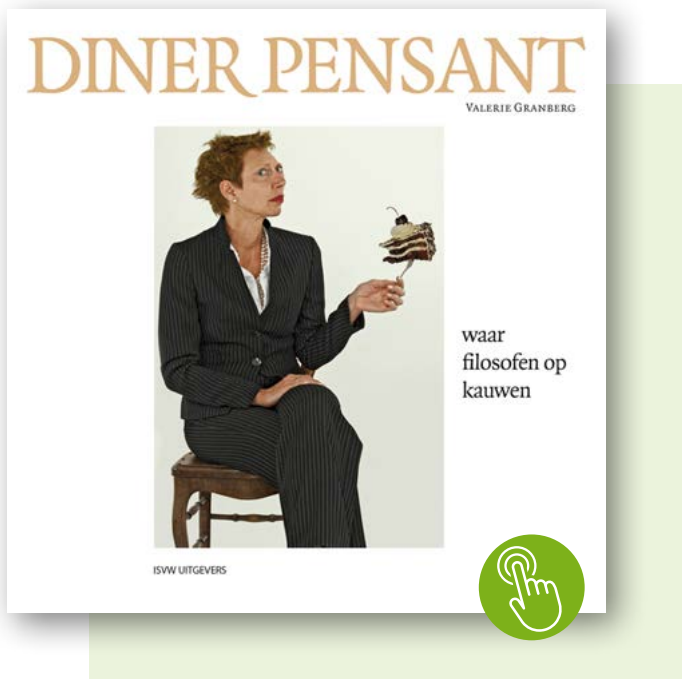
"Na mijn studie filosofie heb ik me op fotografie toegelegd en heb ik een fotoboek gemaakt met de titel 'Diner pensant', uitgegeven bij

ISVW Uitgevers, toen Erno Eskens daar nog uitgever was. Ik heb 35 Nederlandse en Vlaamse filosofen naar hun lievelingsmaaltijd gevraagd. Die heb ik voor ze klaargemaakt en ze er vervolgens mee op de foto gezet. De denkers hebben een essay bij de foto geschreven en ook de recepten staan in het boek. Het is dus eigenlijk een filosofisch fotokookboek geworden.

Trudy Dehue bijvoorbeeld hield enorm van bloemkool, haar man kookte die altijd voor haar. En als hij dan een keer niet thuis was, dan maakte hij het van tevoren voor haar klaar. Zij at die bloemkool dan op al werkend achter de computer. Dat vond ik zo'n fantastisch beeld. Dus heb ik een badmuts bedekt met bloemkoolroosjes als een soort externe hersenpan. Ik heb zo geprobeerd om de filosofen met de foto's – filosofen zitten doorgaans erg in hun hoofd – hun lichamelijke terug te geven. Denkers als René Gude, Jannah Loontjens, Coen Simon, Stine Jensen, René ten Bos, Tinneke Beeckman, Marli Huijter, Haroon Sheikh, Sunny Bergman, Simon(e) van Saarloos en Erno Eskens staan ook in het boek.

Elke foto heeft een kwinkslag. Je moest als filosoof dus wel een beetje zelfspot hebben om hieraan mee te doen. De foto's maakte ik terwijl de filosofen hun maaltijd verorberden, want juist bij een

aanblik van een voedzame maaltijd willen we ons hoofd nog wel eens verliezen. Vervolgens heb ik de foto's bewerkt, niet om ze gelijker te maken, maar juist om het eigene van iemand er meer uit te laten komen en om stijlelementen uit de schilderkunst toe te voegen. Ik fotografeer dus een beetje als een schilder. Zo is de foto van Beate Roessler op de cover geïnspireerd door een zelfportret van de Nederlandse schilder Charley Toorop. Ik heb in de foto's ook geprobeerd om de 'stofuitdrukking' van de huid extra nadruk te geven, zoals je dat ook terugziet op schilderijen van schilder Hans Holbein de Jonge uit de 15e eeuw in zijn beroemde portretten van Erasmus."

Mijn werk bij de ISVW

"In mijn werk wil ik laten zien wat voor fantastisch instituut de ISVW is. Al meer dan honderd jaar kun je hier terecht om aan filosofie te doen, om je te laten inspireren door geweldige docenten, en dat midden in de natuur!

Bij de ISVW zochten ze twee jaar geleden iemand voor de communicatie. Ik was toen persoonlijk assistent van Marli Huijter. Ik heb veel gehad aan mijn ervaringen bij haar en aan mijn werk voor Buro Fludo: een website met filosofiecurricula, opgezet door Frank Meester en mij.

Bij de ISVW werd ik verantwoordelijk voor de website, social media en de ISVW-nieuwsbrief. De fotografie heb ik zelf ingebracht, die stond niet in mijn functieomschrijving, haha! En inmiddels geef ik ook af en toe lezingen en heb ik laatst mijn eerste week georganiseerd en gemodereerd.

Mijn doel is om de ISVW zichtbaarder te maken door te laten zien wat voor een fantastisch plek het is. Een instituut zonder winstoogmerk, midden in de natuur, waar je al meer dan honderd jaar naartoe kunt gaan om na te denken, waar geweldige docenten lesgeven en waar je kunt overnachten in een heerlijk hotel met vriendelijk personeel. Ik vind het een voorrecht om daarvoor te mogen werken.

Ik ben ook ontzettend blij met de nieuwe huisstijl, ontworpen door Annabel Keijzer. De eerste keer dat ze langskwam op het landgoed maakte ze een wandeling over het terrein. Ze heeft in haar ontwerp de kleuren gebruikt die ze tegenkwam in de omgeving. De nieuwe huisstijl is toegankelijk, warm, en met een eigen karakter dat past bij de ISVW.

Nu kunnen we nog beter laten zien wat een rijkdom hier aanwezig is. We worden steeds beter opgemerkt, dat is leuk om te zien, en dat hebben we ook echt als team ISVW voor elkaar gekregen. Recent nog was de Nacht van de Filosofie, die de ISVW organiseerde, strak uitverkocht. Er was ongelofelijk veel media-aandacht voor, natuurlijk ook door de komst van Ajaxtrainer Francesco Faroli. Maar hoe mooi is het dat op deze manier allerlei mensen in aanraking komen met filosofie, die dat anders niet zo snel hadden gedaan.

Ik vind het heel leuk dat ik nu ook af en toe les geef. Zo heb ik onlangs de cursusweek mogen samenstellen en geven rondom het thema Zelfzorg. Van de zomer zal ik samen met Marli Huijter een summerschool verzorgen over Michel Foucault. Ik vind dit ontzettend leuk om te doen. Bij de cursus over zelfzorg waren er deelnemers van allerlei leeftijden. Een vrouw van 82 jaar zei tegen een meisje van 17 dat ze veel van haar kon leren. Daar word ik zo blij van! Dat is de denkkraft van de groep, iedereen brengt iets eigens in, en als dat samenkomt ontstaat er iets unieks."

Mijn volgende stap

"Momenteel ben ik bezig met een proefschrift over jaloezie, afgunst en medevreugde aan de Universiteit Antwerpen onder begeleiding van Katrien Schaubroeck. Toen ik me in dit onderwerp ging verdiepen kwam ik erachter, dat we ondanks dat we verschillende woorden hebben die afgunst of jaloezie uitdrukken, we niet echt een woord hebben dat het tegenovergestelde daarvan uitdrukt. In het boeddhisme blijkt dat er wel te zijn: mudita. Dat zou je kunnen vertalen als medevreugde, of de blijdschap die je voelt bij het geluk van een ander. Dit zette me aan het denken: wat zegt dat over ons denken, dat we niet zo'n woord in onze taal hebben? En dat is precies waar filosofie voor mij over gaat. Wat zijn de vooronderstellingen in ons denken, die zo vanzelfsprekend zijn dat we ze niet meer zien? En is er ook de mogelijkheid om het anders te denken?"

In mijn werk wil ik laten zien wat voor fantastisch instituut de ISVW is. Al meer dan honderd jaar kun je hier terecht om aan filosofie te doen, om je te laten inspireren door geweldige docenten, en dat midden in de natuur!

Waar denk jij deze zomer?

Wil jij deze zomer je blik verruimen? Kom dan naar het bosrijke landgoed van de ISVW. Voor een comfortabel verblijf in ons hotel, met goed verzorgde maaltijden, gastvrije bediening én voedsel voor de geest. We bieden deze zomer maar liefst 23 filosofische summerschools aan!

7-11 juli
Het liberalisme is dood
Clinton Peter Verdonschot

7-11 juli
Vrijheid en inspiratie
Rogier Huffnagel

9-13 juli
Persoonlijkheid als product.
De vermarkting van sociale
erkenning. Tim Christiaens

14-18 juli
Entartete Kunst – Entartete
Musik Josée Claassen en
Albert van der Schoot

14-18 juli
Talen van de toekomst
Renate Schepen

16-20 juli
Feministische filosofie
Lotte Spreeuwenberg

21-25 juli
Geofilosofie. Denken over
de aarde. Eric Brinkmann

21-25 juli
Het gevaar van filosofie
Tivadar Vervoort en
o.a. Henk Oosterling

28 juli – 1 augustus
Meer dan mooie woorden
Jabik Veenbaas

28 juli – 1 augustus
Diercognitie
Maarten Reesink
en Leonie Cornips

30 juli – 3 augustus
Michel Foucault
Valerie Granberg en Marli Huijer

4-8 augustus
Jacques Derrida
Dirk De Schutter

4-8 augustus
Filosofie en levenskunst.
De spelende mens.
Dries Boele

6-10 augustus
Het ongehoorde woord. Mystieke
filosofie en literaire verbeelding
Michel Dijkstra en Rico Sneller

13-17 augustus
Socratisch gesprek
Sandra Aerts en Gideon Hakker

11-15 augustus
Spinoza's Ethica
Maarten van Buuren

13-17 augustus
Denkend schrijven,
schrijvend denken
Marlene van Niekerk en
Jannah Loontjens

18-22 augustus
Je moet je leven veranderen.
Een kennismaking met
Peter Sloterdijk. Jan Flaming

8-22 augustus
Albert Camus
Roel Meijvis

20-24 augustus
Hannah Arendt
Marthe Kerkwijk

25-29 augustus
Filosofie van nu
Anne-Mathije Bogerd

25-29 augustus
Vrijheid en inspiratie
Rogier Huffnagel

27 augustus – 1 september
Ecosofie Henk Oosterling

Bekijk ons volledige programma op www.isvw.nl

Landgoed ISVW is de beste plek voor denkers sinds 1916. Dodeweg 8, 3832 RD Leusden | 033 - 465 07 00 | info@isvw.nl | www.isvw.nl

Impressie van de lezing van Jennifer Lackey

Het recht om gekend te worden

Het thema van dit Vriendenmagazine is 'In de wereld staan'. Het is voor ons allemaal van belang om ons onder de mensen te begeven, binnen de gemeenschap, om onze waarden te kunnen delen, ons eventueel politiek te bewegen en om ervaringen te vertellen aan anderen. Maar wat als dit belemmerd wordt?

Op het Bevrijdingsfestival in Zwolle hoorde ik de Iraakse schrijver Rodaan Al Galidi het volgende zeggen: "Vrijheid is net als fietsen; je moet de vrijheid in je voelen." Een loffelijk streven dat een sterke geest vereist, zoals die van Nelson Mandela. Maar hoe zit het met de meer anonieme gevangenen in Amerika?

De Amerikaanse filosofe Jennifer Lackey, die in 2025 de Spinozaleerstoel aan de Universiteit van Amsterdam mag bekleden, onderschrijft het recht om gekend te worden voor deze gevangenen in Amerikaanse gevangenissen. Daar vindt veel

genomenheid bij op en mensen komen niet tot hun recht.

Jennifer Lackey haalde het onderscheid aan tussen platte en ronde karakters. Als je vlakke, niet uitgediepte verhalen vertelt over een verdachte, of als je bepaalde bevolkingsgroepen over één kam scheert, kan dit langdurige, psychologische schade bewerkstelligen. Stigmatisering ligt al snel op de loer. Toch bestaan misdadigers niet enkel en alleen uit hun misdaad. Volgens Lackey is het van belang om epistemisch herstellend werk te doen en ze het recht te geven om gekend te worden:

Door Anja Hoogenboom

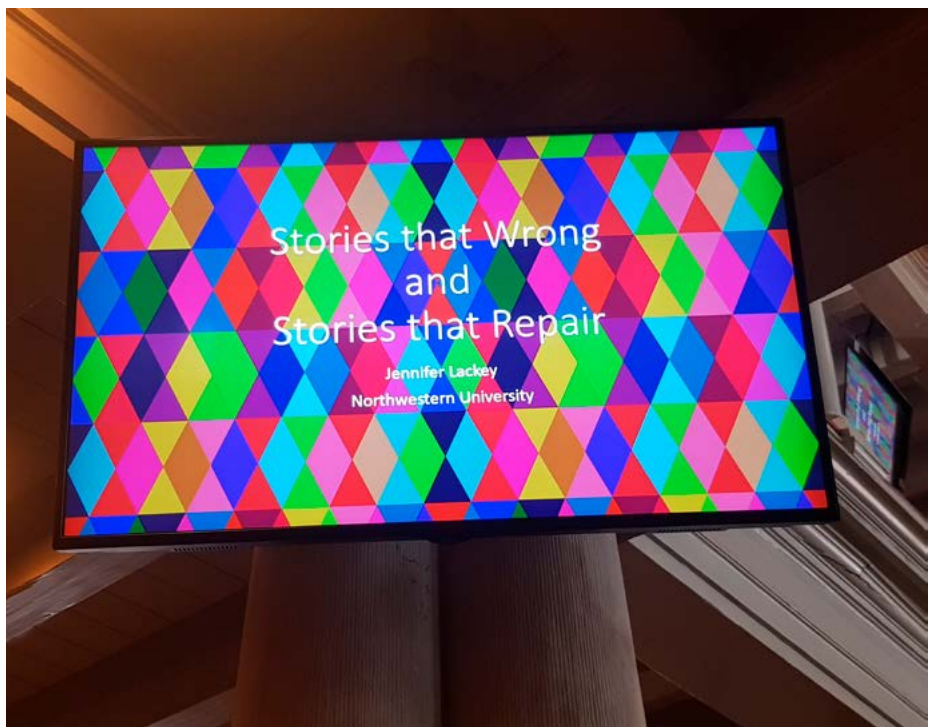
"the right to be known." Haar programma heeft vele langdurig veroordeelden weer een eigen gezicht gegeven. Mensen die hun ware verhaal konden vertellen, zodat ze eindelijk iets uit konden dragen na jarenlange onderdrukking.

Tijdens Lackeys lezing werden er ontroerende foto's getoond. Hier zag je mensen die weer op een bepaalde manier 'in de wereld konden staan'. Zich vrijer in hun geest konden voelen en... ze hadden er niet eens een fiets voor nodig.

„**Het vertellen van verhalen speelt een krachtige rol in bijna elk aspect van het strafrechtelijk systeem,**” sprak zij

onderdrukking, repressie en ongelijkheid plaats. Omdat Lackey het recht op kennis belangrijk vindt, richtte ze het Northwestern Prison Education Program (NPEP) op, een initiatief waarmee gedetineerden in de VS een bachelordiploma kunnen halen.

„Het vertellen van verhalen speelt een krachtige rol in bijna elk aspect van het strafrechtelijk systeem,” sprak zij in haar lezing op 15 mei in de Oude Lutherse Kerk in Amsterdam. Helaas ontstaan er vaak verhalen die de verdachte onrecht aandoen, doordat verdachten zelden de kans krijgen om hun eigen stem te laten horen. Beklaagden krijgen in Amerika vaak een agressief kruisverhoor of worden manipulatief behandeld, waardoor zij soms onterecht beschuldigd worden. Of, als er weliswaar sprake is van een misdrijf, dan nóg kan er een vertekend en eenzijdig beeld van de persoon in kwestie ontstaan. Tel daar raciale vooroordelen en voorin-

Hoe denk jij erover?

Filosoferen met kinderen en jongeren

Door Hidde de Blouw

Wat doet een boek met je? Jongeren lezen Young Adult-literatuur

In boekhandel Broekhuis in Deventer ontdek ik een prachtig initiatief: een Young Adult-boekenclub. Deze club is opgezet door boekverkoper Luke van Saane, 27 jaar. Samen met twee meiden die ze ontmoette bij de YA-schappen in de winkel bedachten ze een concept, maakten een poster en hingen die in de winkel op. Nu telt de club twaalf deelnemers.

Dit initiatief kwam voort uit het onderzoek naar het leesgedrag van jongeren dat Luke deed voor haar masterstudie. Via platforms als TikTok en Instagram worden veel boeken gepromoot. Daarna komen jongeren in kleine groepjes naar de winkel. Uit het onderzoek bleek dat meer contact tussen winkel en jongeren goed zou werken voor het afstemmen van vraag en aanbod. Uit interviews kwam ook naar voren dat er bij jongeren behoefte is om samen te komen en een community te creëren.

Zo ontstonden naast de maandelijkse boekenclub ook de 'Broekies'-bijeenkomsten: ontmoetingsmomenten rond een Young Adult-boek, één keer per kwartaal in de winkel. Er komen meestal zo rond de vijftiengtiende deelnemers. Luke en haar collega Karina begeleiden de avond. Volgens Luke zijn jongeren een ideale doelgroep om mee te filosoferen. "Ze zijn bezig met vragen als: wie ben ik, waar wil ik heen, hoe verhoud ik me tot anderen, hoe ga ik relaties aan, wat wil ik doen, en waarom? Die existentiële vragen kom je in Young Adult-verhalen tegen — in de personages, de verhaallijnen en de conflicten." Binnen het genre bestaan allerlei sub-genres, zoals Fantasy, Science Fiction, Romantasy, Contemporary. Daarnaast zijn er zogenoemde 'tropes' of stijlfiguren, zoals the-chosen-one, enemies-to-lovers, quest, good-versus-evil. Veel Engelse termen, dat wel, maar veel jongeren lezen ook liever het origineel. Dat komt overigens deels door de soms ronduit slechte vertalingen.

”*Via platforms als TikTok en Instagram worden veel boeken gepromoot. Daarna komen jongeren in kleine groepjes naar de winkel.*

Luke: "Ik denk dat veel mensen niet weten wat jongeren echt lezen. Young Adult is geen opstapje naar 'echte' literatuur. Het is literatuur. Veel boeken zijn prachtig geschreven en hebben gelaagde verhalen. Psychologisch, sociaal én filosofisch. Ze nodigen uit tot gesprek. Jongeren hebben echt wel oog voor wat er in de wereld gebeurt. De alternatieve werelden in Young Adult-verhalen geven hun de ruimte om met een

zekere afstand te praten over de echte wereld. Ze verkennen thema's en toetsen hun mening aan die van anderen. Vaak hebben ze een duidelijke eerste indruk van een boek. Maar in het gesprek met elkaar komen er van verschillende kanten nuances naar boven. Dat beïnvloedt hoe ze betekenis geven aan een verhaal en soms ook hun keuzes of gedrag, hoe klein ook. We praten daar op die manier ook over en we benoemen de zelfreflectie."

Luke pakt een glazen potje met opgevouwen briefjes. Op elk briefje staat een reflectievraag. Bij het boek *Sunrise on the Reaping* van Suzanne Collins, die ook *The Hunger Games* heeft geschreven, trekken we de vraag: 'Op welke manier heeft Suzanne Collins met haar boek kritiek op onze maatschappij?' Zo komen thema's als macht en controle, individu en verantwoordelijkheid, verzet en gehoorzaamheid in de bijeenkomsten op tafel. De namen en ideeën van bijvoorbeeld Foucault en Arendt worden dan niet expliciet genoemd. Maar is dat eigenlijk wel nodig om met elkaar te praten over existentiële kwesties in deze wereld waarin we allemaal op zoek zijn naar alternatieven, hoe oud of jong je ook bent? Lees eens mee met de young adults, zou ik zeggen.

In de wereld staan

Wij – mijn collega's Esra en Daniël en ik, Rosemarijn – staan hier in de wereld in ons atelier De Wijde Doelen in Utrecht. Hier maken we onze kunst, dit is onze wereld. Hier ontwikkelen we ons elke dag tot nog completere outsider-art-kunstenaars. Door onze kunst zetten we onszelf in de wereld: in musea, galerieën, de openbare ruimte, het Vriendenmagazine en aan de muur bij mensen thuis!

Hallo, ik ben Rosemarijn Krol, 24 jaar oud en werk sinds vijf jaar bij atelier De Wijde Doelen in Utrecht, waar kunstenaars in outsider art zich ontwikkelen. Ik ontwikkel me in keramiek, grafiek en fotografie. Ik vind het erg leuk om in ieder Vriendenmagazine een pagina te mogen vullen met mijn interpretatie en verbeelding van het thema van het nummer.

Kruithof & De Vos staan in de wereld

In 2023 ontmoetten Jeroen de Vos (DV) en Gijsbert Kruithof (K) elkaar op de ISVW. Sindsdien zien ze elkaar elke woensdag om gedachten uit te wisselen, te lezen en te schrijven. Een dialoog tussen beide heren.

DV: In de wereld staan... waar anders, zou ik zeggen. De maan heeft te weinig landbouw, Jupiter is te koud. En over het zuurstofgehalte in het heelal zwijg ik.

K: Heel grappig hoor, maar jij leest geen kranten, kijkt geen tv, en hebt geen aandeel meer in het werkende leven. Sta jij eigenlijk nog wel in de wereld?

DV: Als je geen krant leest, sta je dan minder in de wereld? Straks ga je nog zeggen dat ik na dertig jaar weer een televisie moet nemen...

K: Dat zou geen slecht idee zijn voor een horzel, misschien steek je er nog iets van op.

DV: Niettemin heb je gelijk: ik sta minder in het leven. Wat voelt alsof ik het minder goed doe dan anderen: 'in de wereld staan' heeft de connotatie van iets goeds doen, begaan zijn...

K: Precies, daarom vraag ik het. Men kan niet genoeg in de wereld staan, De Vos.

DV: Staan is voor mij sowieso problematisch.

K: O jee, daar komen weer de zielige verhalen.

DV: Iets meer respect graag: ik help dagelijks een reumatisch mens.

K: Je bedoelt jezelf? Die horzel?!

DV: Ja, ik heb een zeer beperkte hoeveelheid energie en ik moet ieder moment opnieuw keuzes maken wat ik daarmee doe.

K: En in die keiharde keuzes trekt de wereld aan het kortste eind?

DV: Het is waar dat ik voorwaardes stel om 'goed te doen'. Als ik iemand niet mag, zal ik hem niet snel helpen. Of als ik denk dat het niets uithaalt dan weiger ik doorgaans om er energie in te stoppen.

K: Dit klinkt toch wel als in de wereld staan, maar dan vermoeiend. Als ik jou was, zou ik gaan zitten of beter nog: gaan liggen.

DV: Die onderuitgezakte houding ken ik goed: een beetje filosoferen over de wereld, in plaats van erin staan. Leidt dat überhaupt ergens toe, rund?

K: Neen horzel, dat leidt nergens toe, zoals bij een goede Heideggeriaanse Erörterung. En dat is misschien maar beter ook. Ik ben overigens blij dat je weer je oude vertrouwde onaangename zelf bent.

DV: Tot je dienst, rund. Je weet, ik help je graag.

Het verhaal van de boekhandelaar

Door Peter Jansen

Privé-Domein

Nee, dit is geen artikel over een of ander vunzig roddelblad. Wees maar niet bang beste lezer!

Ik wil jullie uitnodigen samen met mij terug te gaan naar het jaar 1966. Beatrix trouwt met Claus, Schmelzer laat tijdens een roerige nacht het kabinet vallen en in China breekt de Culturele Revolutie uit. Mijn wereld is dan nog betrekkelijk klein. Ik zit in de zesde klas van een lagere school in Tilburg, mijn geboorteplaats. Het is een schooljaar met veel tijd voor andere bezigheden dan rekenen, taal, geschiedenis enzovoorts. Immers, de keuzes voor het voortgezet onderwijs zijn gemaakt en we zitten in tussen wat is en wat snel zal komen...

In het klaslokaal is een boekenkast neergezet waaruit we mogen kiezen wat we willen lezen. Ik verslind biografieën over Linnaeus, de Zweedse plantkundige en over Marie Curie, pionier op het gebied van de radioactiviteit en tweevoudig Nobelprijswinnares. Deze twee boeken veranderen mijn leven. De jaren erna lees ik tientallen (auto)biografieën, dagboeken en briefwisselingen. Nieuwsgierigheid naar wat andere mensen hebben meegemaakt, wat ze dachten,

hoe ze omgingen met tegenslagen, bekendheid, de tijd en omgeving waarin ze leefden, en nog veel meer. Als vanzelf beland ik bij de prachtige serie Privé-Domein van de Arbeiderspers.

Mijn wereld is dan nog betrekkelijk klein. Ik zit in de zesde klas van een lagere school in Tilburg, mijn geboorteplaats.

Laten we nu een sprong in de tijd maken. We schrijven het jaar 1987. Ik ben aanbeland in Amersfoort. De liefde natuurlijk! Het begin is niet makkelijk. Geen eigen vrienden en bezigheden, en ook de mentaliteit is er anders dan ik gewend ben. Als ik een praatje wil maken met een onbekende word ik vaak wantrouwend bekeken. Dat is hier niet zo de gewoonte blijkbaar. Wederom word ik gered door de boeken. Boekhandel Veenendaal organiseert een lezing met Martin Ros, de belangrijkste initiatiefnemer van de Privé-Domein-serie. Op de bovenverdieping komt een man binnen die een enorme ruzzak meezeult. De inhoud, zo'n dertigtal boeken, spreidt hij voor zich uit op de grond en dan begint hij te vertellen. Over elk boek een verhaal of anekdote, allemaal heel enthousiast gebracht. Een onvergetelijke avond. En ... hij is ook nog zo aardig om mij een zeldzaam, moeilijk te vinden deel te bezorgen!

En nu, achtendertig jaar later, lees ik nog net zo fanatiek al die bijzondere egodocumenten. De Privé-Domein-reeks bevat inmiddels 331 delen. Daaronder ook een aantal filosofen: Nietzsche, Benjamin, Schopenhauer, Sartre, Kierkegaard, Diderot, Rousseau en Camus. Helaas mis ik ook wel schrijvers in deze serie, maar dat zal alles te maken hebben met rechten. Simone de Beauvoir, maar bijvoorbeeld ook Hans Warren met zijn Geheim Dagboek hadden er wat mij betreft zeker in gemogen.

Hopelijk heb ik mijn enthousiasme over kunnen brengen en zet het aan tot lezen van deze prachtige boeken!

Friedrich Nietzsche
Nietzsche 15
contra Wagner

Fernando Pessoa
HVBRIENDENMAGAZINE
rusteloosheid

NUMMER 2 JUNI 2025

In onze tijd **Leven in het calamiteitperk** | Tim Fransen

Alfabet Uitgevers (2025)
ISBN 9789021342603
368 pagina's prijs € 24,99

Elke zichzelf respecterende filosoof zou dit inspirerende boek ter hand moeten nemen. Tim Fransen is een uitstekend onderlegde filosoof, een begenadigd schrijver en een spitsvondige cabaretier. Hij weet die kwaliteiten voortreffelijk te combineren. Filosofie is bij hem geen abstract taalgebruik waar de praktijk door raakt ondergesneeuwd. Filosofie gaat over de concrete werkelijkheid.

Over hoe we met onze fantastische vooruitgang tegelijkertijd ons eigen graf graven. We zijn gewend – verwend? – geraakt dat we ons eigen lieve leventje kunnen leiden zonder ons te bekommeren om het grote geheel. Wij gaan er min of meer vanuit dat een of andere onzichtbare hand, van God of de overheid, zich daarover wel zal ontfermen. En we het vanzelfsprekend nog beter zullen krijgen. Maar dat ongenueanceerde 'vooruitgangdenken' blijkt een valkuil.

In 1972 heeft de Club van Rome de wereldbevolking al eens gewezen op *De grenzen aan de groei*. Droge kost? In 2006 gaat Al Gore er met zijn documentaire *An Inconvenient Truth* nog eens dunnetjes overheen. Tim Fransen gaat nu nog een paar stappen verder. Regelmatig neemt hij daarbij de lezer – en vooral zichzelf – op de hak en houdt je zo bij de les; de kracht van de cabaretier.

De complete filosofische geschiedenis komt aan bod. De oude Grieken gebruikten mythen en sagen om normen en waarden mondeling over te dragen. Wij hebben het geschreven woord. In onze globaliserende wereld zijn we inmiddels via internet toenemend aan elkaar verbonden, maar de chaos lijkt daardoor alleen maar toe te nemen.

Om samenhang aan te brengen, en om überhaupt te overleven, beveelt Tim Fransen een forse cultuuromslag aan. Met de kaart van de oude Griekse polis in handen wijst hij ons op het fenomeen vrijheid. Het ging toen niet over vrijblijvend doen waar men zin in had, maar over de vraag hoe met elkaar de dienst uit te maken en vorm te geven aan de stad en de staat. De erkenning van personen hing af van hun maatschappelijke betekenis. Wat mensen privé uitspookten, zonder enig belang voor het grote geheel, werd juist 'idiot' genoemd.

Op wereldniveau zouden we dan behoefte hebben aan een soort overkoepelend oorlogskabinet, dat bovendien niet elke vier jaar hoeft te vrezen voor zijn voortbestaan. Analoog aan de woorden van J.F. Kennedy kan de oproep gelden: vraag niet wat de wereld voor jou kan betekenen, maar wat jij voor de wereld kan betekenen. Hoe doe je dat? René Gude beschrijft het hoopgevende begrip de 'optimeerder': "iemand die vindt dat we alle zeilen bij moeten zetten om te verbeteren wat er te verbeteren valt, en die dat doet, juist zonder enige garantie dat het daadwerkelijk goed komt."

Door Frans van der Lem

„ De oude Grieken gebruikten mythen en sagen om normen en waarden mondeling over te dragen. Wij hebben het geschreven woord.

Hebben jullie deze al gezien?

Vrienden van de ISVW

SINDS 1916

■ **Ontmoeten**
filosofische vrienden

■ **Bezoeken**
onze filosofische cafés

■ **Steunen**
de publieksfilosofie

■ **Lezen**
het Vriendenmagazine

■ **Ontvangen**
hoge kortingen op
ISVW-cursussen

Scan QR-code
om lid te worden.

www.vrienden-isvw.nl Tel. 033 465 0700

Nieuwe Vrienden stellen zich voor

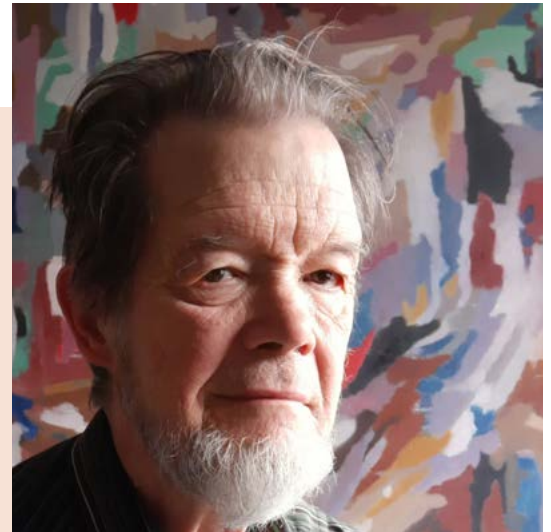
Mijn naam is André Frank van Putten (1950). Ik volgde mijn opleiding aan de Gerrit Rietveld Academie te Amsterdam. Naast het beeldend werk begon ik ook te schrijven. Dat resulteerde in drie zelf uitgegeven boekjes. Daar draag ik af en toe uit voor. Mijn werk onderteken ik met A.F. of André Frank. Mijn roepnaam is André.

Ik woon sinds 2006 in Breda. Na mijn scheiding en nog twee andere relaties ben ik nu voldaan en bevalt mij het single zijn prima. Ik heb twee volwassen getrouwde dochters. Momenteel ben ik opa van twee kleindochters van zeven en negen jaar en een kleinzoontje van twee jaar.

Gebarste aarde en donkere bossen met hun verwilderde en chaotische groei zijn voor mij een inspirerende metafoor voor het leven. 'Kunnen wij in dit leven zijn zonder daarin te verdwalen? Of zijn wij verdwaald omdat wij veronderstellen daarin te zijn?' Mijn intentie is door te schilderen en te schrijven inzicht te krijgen in het mysterie van het leven en daardoor mijn weg bewuster en lichter te kunnen gaan.

Het Vriendenmagazine lees ik met interesse en ik wil graag wanneer mogelijk, ondanks de afstand, de filosofische cafés bijwonen.

Vriendelijke groet, André

André Frank van Putten

Maja van der Zijden

Ik ben Maja van der Zijden, veranderekunstenaar. Mijn vader heette Willem van der Zijden en mijn moeder noemde mij Maja, dus werd ik automatisch Maja van der Zijden. Als babyboomer weet ik als geen ander wat recht als vrouw betekende, namelijk het aanrecht. Ik geloof dat ik het toen heel gewoon vond, maar er geen genoeg mee nam en de uitdagingen aanging.

Als inkoopster bij Hilton Rotterdam was ik 19 jaar en ik was 27 jaar toen ik

hoofd inkoop bij het Amsterdam Marriott Hotel werd. Ik dacht er toen niet echt over na, maar door passie en inzet pakte ik de kansen die ik zag. Dat die houding de sleutel vormde voor een kleurrijk leven, begreep ik pas veel later. Het was dan ook nadat ik feedback kreeg over mijn manier van werken en denken, zakelijk met filosofie als achtergrond, dat ik me ging interesseren voor filosofen. Soms vonden mensen mij een levende stoïcijn; ook hoorde ik dat ik iets zei dat Heidegger had geschreven. Als klap op de vuurpijl werd mijn boek *Spring naar onze nieuwe gouden eeuw* afgeschreven als een 'gevecht tegen Plato'. Ik kende ze niet, de mensen met wie ik vergeleken werd. Het inspireerde me wel om eens uit te zoeken waar ze voor stonden. Wat ik zei en deed kwam regelrecht uit mijn hart, niet uit een boek. Als directeur International Services bij Marriott Hotels ontwikkelde ik een passie voor mensen en werken in andere culturen; zorgen voor duidelijke kaders en veel meer eigen verantwoordelijkheid in werk. Erop terugkijkend was het een feest om met elkaar dit te realiseren.

Terug in Nederland ben ik bedrijfskunde gaan studeren en ontdekte ik organisatieontwikkeling. Ik geloofde

heilig in de verbinding tussen klanten en werkvloer. Toen ontstond de diepe interesse voor werk, werkomgevingen, de relaties en de ruimte voor persoonlijke ontwikkeling die er kunnen ontstaan en hoe die te bevorderen. Vanaf 1991 tot nu houd ik me bezig met veranderingen in organisaties, het begeleiden en stimuleren van mensen in werkomgevingen en het belichten van bekende paradigma's om te komen tot nieuwe richtingen en nieuwe waarheden. Mijn vertrekpunt is wel altijd het collectief, met ruimte voor het individu. Om de balans te houden tussen mijn publieke zelf, in vaak stressvolle omgevingen, en mijn persoonlijke zelf, beeldhouw en schilder ik dagelijks. Mijn motto is 'durf te falen, het gaat niet om winnen, maak je punt, streef niet naar perfectie en omarm je kwetsbaarheid, je bent groter dan je denkt'.

De ISVW Vrienden Leesclub

Elementaire Deeltjes 84 Israël-Palestina Derk Walters

Door Joyce Hes

In deze tijd van polarisatie over de Gazakwestie en de oorlog tussen Israël en Hamas is het buitengewoon plezierig om een boek te lezen dat deze problematiek in een historische context plaatst. Derk Walters slaagt erin om op een bijzonder onafhankelijke manier de relatie tussen Israël en Palestina te duiden.

Walters was correspondent voor de NRC in Israël toen hij het land in 2017 moest verlaten. Hij stelt dat er vijf manieren zijn om naar Israël te kijken:

1. **De joods-christelijke blik:** het hele Bijbelse Land van Israël behoort toe aan de joden;
2. **De koloniale blik:** Israël is een bastion van westerse beschaving in een barbaarse regio;
3. **De gematigd zionistische blik:** Israël is een functionerende democratie met enkele gebreken;
4. **De juridische blik:** het internationaal recht bepaalt wat wel en niet in de haak is;
5. **De postkoloniale blik:** Israël is een koloniale onderneming op het grondgebied van de Palestijnen.

Met name de eerste blik wordt niet of nauwelijks gezien in het publieke debat. Maar deze is, nu Trump aan de macht is met grote steun van de zogenaamde Amerikaanse 'evangelicals', buitengewoon belangrijk geworden. Veel Amerikanen, en vooral de tientallen miljoenen evangelische christenen onder hen, voelen een historische affiniteit met het joodse volk, aldus Walters. Hij merkt daarbij op dat hun messiaanse theologie er totaal anders uitziet dan de joodse. De evangelische christenen zien de samenkoms van alle joden in Israël als een voorbode van de wederkomst van Christus, waarbij een allesverwoestende oorlog zal plaatsvinden waarin joden zich bekeren of sterven. De religieuze joden zien ook een eindtijd, maar één waarin de ware Messias zal komen. Maar, zegt Walters, hun actuele politieke doelen lopen gelijk op. De joden gedogen de christen-zionisten uit politieke overwegingen.

Dat is de situatie waar we ons nu in bevinden. De regering-Netanyahu steunt op ultraorthodoxe partijen die de eerste optiek van het Groot-Israël aanhangen en dankbaar gebruikmaken van alle ondersteuning uit orthodox-christelijke hoek. De oorspronkelijke seculiere zionisten van het derde type, die nog streefden naar land voor vrede, hebben met de moord op Rabin het onderspit gedolven.

Dus willen we echt iets doen aan toekomst voor Israël's en Palestijnen dan zullen we de christelijke, joodse, maar ook islamitische orthodoxie zoals van Hamas, duidelijk moeten intomen. Althans dat is mijn conclusie als ik Walters lees.

De ISVW Vrienden Leesclub

We zijn in ons Vriendenmagazine gestart met een rubriek onder de titel 'De ISVW Vrienden Leesclub'.

Wat is de bedoeling?

Een Vriend van de ISVW wordt door een andere Vriend uitgenodigd om iets te schrijven over zijn of haar favoriete boek. Dat kan een roman zijn, maar ook een kinderboek, filosofieboek, reisboek, autobiografie, hobbyboek of gedichtenbundel. Iedereen heeft wel zo'n boek dat je bijbleef in het leven. Wij zijn benieuwd naar de achtergrond daarvan. Wat boeide je aan het boek? Wat sprak je aan en vergat je niet meer? Wat leerde je van het boek of welke zin ben je nooit vergeten en ken je uit je hoofd?

Peter Jansen van de boekentafel in de lounge van de ISVW is initiatiefnemer van deze rubriek. Joyce nomineert Joos Ockels voor het volgende boek.

Dag van de Filosofische Praktijk

ISVW 24 mei 2025

Hoe kun je het denken stimuleren? Een heel persoonlijke vraag voor veel praktische filosofen. Ze zijn er immers niet meteen om praktische zaken op te lossen, maar juist om meer ruimte in het hoofd te creëren om hetzelfde vraagstuk anders te zien. Het publieke denken kan daarbij gestimuleerd worden op een interactieve manier.

Dit was de boodschap van Daan Roovers, tijdens de opening van de vierde editie van de Dag van de Filosofische Praktijk op 24 mei 2025 bij de ISVW. Zij ziet het politiek belang van het filosofisch denken en wil haar studie en denkkraft inzetten om de democratie te versterken. Ze haalde diverse filosofen aan, zoals Hannah Arendt, die het verband tussen handelen, spreken en oordelen benadrukte en zich afvroeg hoeveel gelijkheid en ongelijkheid we kunnen wensen en verdragen. In het publieke domein moeten we niet over elkaar struikelen!

Filosofen kunnen ervoor zorgen dat er een bredere kijk ontstaat op onderwerpen. Bij de workshop van Robert Keurntjes over begrippen was de boodschap: kijk niet alleen naar definities, maar probeer zaken in hun context te zien. Door dingen samen te de-

gaan. Een niet-alledaagse opening en succes gegarandeerd om snel een heel scala aan emoties binnen de groep op te roepen! Vervolgens stelde hij vragen als: had je een emotie, welke lichamelijke gewaarwording hoorde daarbij, wat gebeurde er om je heen? En onderzoek: kun je een Socratisch gesprek voeren over emoties? Zijn emoties eigenlijk evaluaties achteraf?

Een heel andere benadering zagen we in de workshop 'Emotieleer van Spinoza' van Roel Klopstra. Hij belichtte kundig de opzet van de *Ethica* en begon met Spinoza's uitspraak: "Hoe helderder u uzelf en de emoties begrijpt, hoe meer u gaat houden van dat wat is." Roel vertelde hoe emoties vaak worden gekoppeld aan gebeurtenissen. In zijn gespreksvoering probeert hij de emotionele ladingen te abstraheren en juist los te koppelen, waardoor een

len en te overwegen, ga je ze op een andere manier beschouwen. Definities zijn vaak cultureel bepaald, maar er is dynamiek en voortdurende verandering in de taal. Een deelnemer zei: "I'm happy and gay"; zo'n uitspraak heeft nu een heel andere betekenis dan vroeger.

Bij het denken spelen ook emoties een rol, merkten we vandaag bij de workshop van Sam de Vlieger, over de vanzelfsprekendheid van emoties. Sam begon met de mededeling dat hij er niet toe gekomen was de workshop goed voor te bereiden, en wilde overleggen of het wel zin had om de workshop door te laten

positievere invalshoek kan ontstaan, die de bezoeker verder helpt. Ronald Wolbrink behandelde het begrip 'levenskunst' volgens Nietzsche, die zegt: "Richt je leven zo in, dat je er volmondig 'ja' tegen kunt zeggen. Accepteer dat er geen vaste waarden zijn, maar creëer je eigen waarden en handel daarnaar!" Met als ultieme toets de gedachte van de 'eeuwige wederkeer', ofwel: zou je hetzelfde leven telkens opnieuw willen (be)leven?

Interessante stof tot verder nadenken en boeiend om te zien hoe divers filosofie ingezet kan worden. De Vereniging van Filosofen in de Praktijk kan terugkijken op een mooie dag, en wij waren erbij!

Even kennismaken

Nieuwe kandidaat-bestuursleden Vrienden ISVW

Ik ben Hans van der Meer, de nieuwe (kandidaat-)penningmeester in het Vriendenbestuur. Na enkele prettige gesprekken met de voorzitter en secretaris van de vereniging heb ik besloten me te kandideren voor de vacature van penningmeester. Ik ben 65 jaar en woon sinds 1995 in Amersfoort. Ik woon samen met Marleen en heb twee volwassen kinderen die allebei in Utrecht wonen. Na het gymnasium ben ik algemene economie gaan studeren aan de Vrije Universiteit, met als specialisatie ruimtelijk-economische vraagstukken. In mijn werkzame leven had ik diverse staf- en directiefuncties in de maakindustrie. De laatste tien jaar was ik directeur en mede-eigenaar van een bedrijf in de medische technologie in Soest. Twee jaar geleden heb ik mijn directietaken overgedragen en eind november 2024 ben ik grotendeels uitgestapt als aandeelhouder en met pensioen gegaan.

Naast het werk heb ik altijd verschillende maatschappelijke nevenfuncties bekleed, zoals bestuurslidmaatschappen van pensioenfondsen, een organisatie van peuterspeelzalen en

meer recentelijk de sociale coöperatie SCOOP in Amersfoort. Ervaring als penningmeester heb ik opgedaan bij SCOOP en momenteel ben ik penningmeester van de Volkstuinvereniging Vreeland in Amersfoort.

Hobby's van me zijn, naast het onderhouden van een eigen moestuin, vooral fietsen, wandelen en tennissen. De laatste jaren zijn dat vooral langeafstandfietsochten en meerdaagse wandeltochten in de bergen.

Wat me vooral aanspreekt bij de Vrienden is het primaire doel, namelijk de bevordering van de publieksfilosofie in Nederland. Te vaak wordt in mijn ogen filosofie gezien als een elitaire activiteit van vooral grijze mannen en vrouwen. Terwijl juist filosofie een rol zou kunnen spelen in het actuele, vaak gepolariseerde debat.

Als penningmeester zie ik ernaar uit om, naast het maken van de gebruikelijke rapportages en verslagen, een rol te hebben bij de tactische en strategische vraagstukken die spelen bij de vereniging zoals onder meer vergroting van financieel draagvlak, de

Hans van der Meer

relatie met het ISVW en de stimulering van het vak filosofie in het onderwijs.

De afgelopen jaren heb ik vanuit mijn belangstelling voor filosofie online een tweetal cursussen gevolgd bij de Amsterdam School of Life: een algemene inleiding in de filosofie en de stoïcijnse levenskunst. Daarnaast ben met enkele Rotary-vrienden, waaronder uw secretaris, medeorganisator en -spreker bij het jaarlijkse verdiepings- en filosofieweekend van deze vereniging.

Eric de Graaf

"Het is de moeite waard om aan het verstand te blijven klussen. De rede is een spier die getraind kan worden. Het leven is aangener als je redelijk bent." Aldus René Gude in *Sterven is doodeenvoudig. Iedereen kan het*. Ik hoop in de ALV tot bestuurder te worden gekozen, vandaar deze bondige kennismaking.

Ik ben Eric de Graaf. Ik werk bij het ministerie van Defensie in Den Haag, een organisatie die na decennia van inkrimpen weer een bijzondere opgave heeft. Daar werk ik aan een team voor defensiebrede besturing, organisatie en innovatie. Verder ben ik met Marijke getrouwd, heb drie kinderen en woon op anderhalve kilometer van de ISVW.

Al enige jaren organiseer ik met wat vrienden filosofische weekenden over zeer diverse thema's. Toevallig kwam ik door een rijksbrede opleiding coaching op de ISVW terecht en heb ik de locatie en wat van de inhoud ontdekt.

Ik hoop met jullie kennis te maken rondom een filosofisch café of anderszins. Mijn voornemen is te werken aan publieksfilosofie, en ook om iets te doen aan de zogenaamde polarisatie in onze samenleving. Niet om met z'n allen dezelfde waarden en normen te delen; wel om elkaar minstens te verstaan en wellicht ook te begrijpen. En ik hoop ook af en toe de humor te vinden. Tot binnenkort!

Impressie

Prijsuitreiking Beste Filosofische Kinderboek van 2024

De boom die een wereld was wint de Ludoq

Tijdens de opening van de Week van de Kinderfilosofie werd op zondag 6 april in Hilversum voor de derde keer de Ludoq uitgereikt voor het Beste Filosofische Kinderboek.

De jury van deze prijs, bestaande uit Frank Meester, Gerlien van Dalen, Syb Faes en Joan Windzak, koos *De boom die een wereld was* van Yorick Goldewijk tot winnaar van 2024. Met illustraties van Jeska Verstegen. De winnares van vorig jaar, Bette Westera, overhandigde de 'wisseltrofee', de Ludoq, aan de nieuwe winnaar.

Wat ik allemaal zou kunnen zeggen van Tiny Fisscher en Katrin Laureyssens, geïllustreerd door Eva Neyrinck, ging er met de publieksprijs vandoor. Dit boek kreeg ruimschoots de meeste binnengekomen stemmen.

De feestelijke prijsuitreiking werd, behalve door schrijvers en uitgevers, ook bijgewoond door leden van de kinderraad van Hilversum en voorleeskampioen Abel uit Hilversum. Hij las prachtig voor uit twee van de genomineerde boeken. Vervolgens werd met de zaal gefilosofeerd over de fragmenten. De gesprekken werden muzikaal omlijst door Norbert Hoven. Omdat de Week van de Kinderfilosofie dit jaar vijf jaar bestaat, werd ook nog even stilgestaan bij wat de Week van de Kinderfilosofie daarin bereikt heeft: de boekenprijs dus, inmiddels drie podcasts waarin kinderen filosoferen over de boeken en verschillende evenementen, zoals de Chaostoe van vorig jaar.

Thuis of op school kun je filosoferen over de boeken op de shortlist, met behulp van de podcast die de Week van de Kinderfilosofie maakte, die [hier](#) is te beluisteren.

Op heel veel plekken wordt tijdens deze Week van de Kinderfilosofie gefilosofeerd. Ook dit jaar is er weer een leuke weggever die aanhaakt op het thema van de Maand van de Filosofie. De vraag die centraal staat in het gratis Doeboekje is: waarvoor moet, kun en wil je zorgen? Er zijn zo'n 120 pakketten verstuurd, soms met 20 boekjes erin, soms met 100 of meer. Dat betekent dus dat op minstens zoveel plaatsen gefilosofeerd wordt tijdens de Week van de Kinderfilosofie. Dat is goed nieuws en precies wat deze week beoogt: zoveel mogelijk mensen – en uiteraard kinderen – laagdrempelig kennis te laten maken met filosoferen met kinderen.

Ook in 2025 wordt de Ludoq weer mede mogelijk gemaakt door de Vrienden van de ISVW.

De ISVW Gold Card-voorwaarden veranderen per 1 september 2025

Vanaf 1 september 2025, tegelijk met het verschijnen van de nieuwe ISVW-programmakrant, veranderen de voorwaarden voor de aanschaf van een Gold Card voor Vrienden van de ISVW.

Wat verandert er?

1. De aanschafprijs wordt verlaagd van €1.250,- naar € 975,-
2. Het kortingspercentage wijzigt van 60% naar 40%
3. Het instapmoment kun je voortaan zelf kiezen, het hele jaar door

ISVW-directie en programmteam

Filosofisch Café maart 2025

Jong denktalent met Daan Rovers

Vijf presentaties van jonge denkers in de Van Eedenzaal van de ISVW. Leuker konden de Vrienden het niet maken deze keer! Wat een sprekers en wat hebben we genoten van de enthousiaste lezingen van niveau.

Door Rity van der Avoort
Foto's Erwin van Aalst

Dit café stond onder leiding van Daan Rovers, als docent Public Philosophy verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en betrokken bij de ontwikkeling van stages voor filosofiestudenten. Daarnaast is Daan een voormalig Denker der Nederlanden en politica. Tijdens dit filosofisch café spraken vijf studenten aan de Erasmusuniversiteit over uiteenlopende filosofische onderwerpen voor een publiek van zo'n zeventig mensen.

Gwendolyn van Berkum over het gebruik van AI

Jongvolwassenen maken steeds meer gebruik van ChatGPT voor studie, werk of privé. Het gaat echter niet alleen om de perfecte uitkomst of een fantastisch eindresultaat. Het gaat ook om het hele, soms moeizame, denkproces en de aandacht die je daarbij leert ontwikkelen.

Jesse Grootveld over metaforen

Hoe definiëren we onze wereld in metaforen? Als je zegt 'tijd is geld', zorgt deze metafoor ervoor dat we tijd gaan zien als iets wat je kunt verdienen, investeren of verspillen. De woorden bepalen ons denken.

Georgina Aranzazu Dijkstra over denken in beelden

Draagt een foto zijn eigen waarheid? Of is het een natuurgetrouwe afbeelding van de werkelijkheid? En waar smelten woorden samen met beelden?

Jelger Groeneveld over antifilosofie

Heeft filosofie vandaag de dag nog wel iets te zeggen? Kunnen we niet beter iets gaan doen? Alleen denken lost niks op. Een goed mens herken je aan zijn handelen.

Joyce van der Niet over Amatonormativiteit

Hoe kijken we tegen relaties en de liefde aan? Hebben we een exclusieve, romantische relatie voor ogen of staan we open voor meer diversiteit in soorten liefdesrelaties?

We sloten af met een discussie over de vraag van een van de cafébezoekers: "Hebben jullie tips om het huidige publieke debat beter te maken?" Alle studenten, inclusief hun meegekomen medestudenten, gaven daar hun antwoord op.

Ik heb genoten!

Boeken

Lezenswaardig zijn de volgende boeken die de studenten gebruikten voor hun lezingen:

Gwendolyn

- Simone Weil, *Reflections on the Right Use of School Studies with a View to the Love of God* (1942)
- Frits de Lange, *In alles tot het uiterste. Leven en denken van Simone Weil* (2024)

Jesse

- George Lakoff en Mark Johnson, *Metaphors we live by*

Georgina

- Walter Benjamin, *Het kunstwerk in het tijdperk van zijn technische reproduceerbaarheid*

Joyce

- Carrie Jenkins, *What love is: and what it could be*

Jelger

- Alain Badiou, *Wittgenstein's Antiphilosophy*
- Gilles Grelet, *Theory of the Solitary Sailor*

Ellen Hofstra van de Vrienden cafécommissie.

Filosofisch Café april 2025

De toekomst van werk

De helft van de aanwezigen bij het Filosofisch Café van 13 april werkt en krijgt daarvoor betaald. De andere helft werkt, maar krijgt daarvoor niet betaald. Dus, er wordt volop gewerkt, maar niet alle werk is betaald werk. Met deze constatering zitten we direct in een gesprek tijdens het Filosofisch Café dat gewijd is aan 'de toekomst van werk'.

Wanneer spreken we over 'werk'? Wat is dat eigenlijk, werken? Is werk alleen werk als het betaald wordt? Sprekers deze middag zijn Max Visser, universitair hoofddocent aan de Radboud Universiteit en Tim Christiaens, universitair docent aan de Tilburg University. Tim is dit jaar Fellow bij de ISVW: een functie die mogelijk is door subsidie van de Vrienden. Hij is verantwoordelijk voor een summerschool aan de ISVW met de titel 'Persoonlijkheid als product', van 9 tot en met 13 juli 2025.

Door Luc Meuwese
Foto's Erwin van Aalst

Max Visser geeft in zijn verhaal aan dat de relatie tussen werk en kapitaal ontwikkelingen heeft doorgemaakt. Ook de relatie van mensen tot hun betaalde werk is sterk veranderd. We willen graag dat ons werk zinvol is en bijdraagt aan onze identiteit. Werk is, zeker in deze tijd, meer dan je plicht doen en je salaris ophalen. Maar we weten natuurlijk ook: voor velen is hét motief om te werken de noodzaak om rekeningen te kunnen betalen.

Rity van der Avoort opent en begeleidt de bijeenkomst. Zij start de middag met een verhaal over haar oom Bennie, die kortgeleden mocht vieren dat hij 75 jaar lang lid is van de vakbond FNV. Rity koppelt deze feestelijkheid aan de kritische vraag of de solidariteit van werknemers die verenigd zijn in vakbonden op dit moment leeft bij jonge werknemers. Vakbonden verliezen elk jaar zo'n tien procent van hun leden; en dat al sinds 2010. We horen tegenwoordig meer over 'jezelf in de markt zetten' dan over onderlinge solidariteit tussen werkenden.

Werk is, zeker in deze tijd, meer dan je plicht doen en je salaris ophalen. Maar we weten natuurlijk ook: voor velen is hét motief om te werken de noodzaak om rekeningen te kunnen betalen.

met lede ogen aan dat hun werk door robots wordt overgenomen. Ontwikkelingen tegenhouden kan nauwelijks en betekent vaak: accepteer minder loon of zelfs zo'n laag loon dat automatiseren niet leidt tot kostenbesparing. Dreigen met automatisering wordt hier dus ingezet om lonen te matigen.

Daarnaast kosten vakmensen met hun kennis van materiaal en ontwerp van oudsher veel geld; hoe reageerde de industrie hierop? Men maakte werkhandelingen per persoon aan de lopende band zo simpel, dat iedereen deze kon uitvoeren en de werkgever dus niet meer hoefde te betalen voor deskundigheid van vakmensen. Goedkope arbeidskrachten konden het nu immers prima doen.

„ Dreigen met automatisering wordt hier dus ingezet om lonen te matigen.

Na de pauze bespraken we enkele stellingen onder leiding van Els Bijsterbosch. Zij is filosoof en in dienst bij zowel de ISVW als de Vrienden en ondersteunt de Vrienden met de filosofische cafés. Een van de stellingen luidde: 'Werknemers moeten meer democratische inspraak krijgen in hoe bedrijven geleid worden en wat met de winst gebeurt.' Velen herkennen de wenselijkheid van meer democratie, maar stellen ook vast dat als het economisch systeem niet verandert, bedrijven gebonden blijven aan dat systeem. Een bedrijf dat het moeilijk heeft, wordt niet gered door democratisering.

Kortom: we wisselden deze middag flink van gedachten en deelden onze zorgen over 'de toekomst van werk'.

Filosofisch Café mei 2025

'Natuur en bewustzijn'

De zaal is volledig gevuld als Rity van der Avoort beide sprekers introduceert. Onze omgang met de natuur staat toenemend onder kritiek en er spelen in het wetenschappelijke én publieke debat stevige discussies over wat bewustzijn is. Met interessante inleidingen nemen Rico Sneller en Erno Eskens ons mee in het thema.

Rico Sneller denkt over natuur en bewustzijn vanuit de transpersoonlijke psychologie. Is de menselijke psyche wel af te bakenen, of zijn er verbindingen met een bovenpersoonlijke geestelijke werkelijkheid? Deze werkelijkheid kan van collectief menselijke, kosmische of bovenmenselijke aard zijn. Sinds Descartes, Heidegger en Kierkegaard zit de psyche opgesloten in het individu. Sneller wijst op nieuwe opvattingen over natuur, bewustzijn en taal. Door de natuur als een ding te zien, lijkt die iets afgeronds en verliezen we het zicht op de beweeglijkheid van de natuur, die zich voortdurend

Door Dick Keijzer
Foto's Erwin van Aalst

Sneller wijst op nieuwe opvattingen over natuur, bewustzijn en taal.

overschrijdt. Overschrijding is ook een kenmerk van bewustzijn, zodat de vraag gerechtvaardigd is of natuur bewustzijn heeft. Sneller ziet bewustzijn als een geheel van verschillende posities die ingenomen kunnen worden, zoals extase, intuïtie, helderziendheid, dromen en waanzin. Typerend voor taal is dat betekenissen beweeglijk zijn; ervaringen die generaties terug kunnen gaan spelen een rol. Maar in wetenschappelijke taal worden betekenissen als vanzelfsprekend gepresenteerd. Sneller

stelt dat we naar een andere manier van denken toe moeten, naar een minder verschaald wereldbeeld. Wij staan niet tegenover de natuur, maar maken er deel van uit. We kunnen leren van het niet-westerse natuurbewustzijn, waarin meer in samenhangen gedacht wordt. Geen eenvoudige denkwijze voor een westers mens, maar wel een heel nieuw perspectief.

Voor Erno Eskens heeft de term bewustzijn een politieke lading. Als men de vraag opwerpt hoe we weten dat een ander wezen bewustzijn heeft, gaat het meestal om het verhinderen van beschermen-

de maatregelen voor niet-menselijke natuur. Daarom blijft hij weg van een discussie over bewustzijn. Hij stelt voor naar gedrag te kijken vanuit het principe dat gelijke situaties vragen om gelijke behandeling. Zo is het eenvoudiger om aan alles wat leeft rechten toe te kunnen kennen. Er zijn meerdere voorbeelden van plaatsen, zoals in Ecuador, Nieuw-Zeeland en India, waar men de natuur als levend wezen ziet met persoonsrechten. We hebben ervaring met het toekennen van rechten aan niet-mensen, zoals bedrijven en organisaties. Waarom kan dat dan niet aan levende natuur? Op die rechten kan een beroep worden gedaan in situaties waarin de mens ingrijpt in de natuur of deze voor eigen gewin inzet.

In een sprankelende discussie na de pauze blijken beide sprekers begaan met de natuur maar vanuit een verschillende invalshoek, waardoor ze elkaar mooi aanvullen. Een boeiend filosofisch café!

” *Voor Erno Eskens heeft de term bewustzijn een politieke lading.*

Bijbscholing met diepgang

Transpersoonlijke Psychologie voor professionals in en buiten de GGZ

De Stichting voor Transpersoonlijke Psychologie biedt een verdiepend bijbcholingsaanbod op het raakvlak van psychologie, filosofie, spiritualiteit en zingeving. Met eenjarige masterclasses, thematische modules en eendaagse workshops richten wij ons op psychologen, psychiaters, psychotherapeuten, geestelijk verzorgers, coaches en andere begeleiders die werken met mensen in een persoonlijke en/of existentiële crisis.

Transpersoonlijke psychologie is een stroming binnen de psychologie die het persoonlijke overstijgt. Zij richt zich op de spirituele, existentiële en bewustzijnsgerichte dimensies van de mens.

Deze benadering combineert inzichten uit de moderne psychologie met kennis uit mystieke tradities, filosofie, neurowetenschappen en ervaringsgerichte therapieën. Het uitgangspunt is een integratief mensbeeld waarin hoofd, hart en ziel samenkomen. De stroming vindt haar oorsprong in de jaren '60, met pioniers als Abraham Maslow, Stanislav Grof en Ken Wilber. In plaats van pathologie centraal te stellen, richt deze benadering zich op groei, zelftranscendentie en heelwording — ook (en juist) binnen therapeutische en begeleidende trajecten.

In een tijd waarin de GGZ onder druk staat en veel cliënten zoeken naar betekenis,

heling en bewustzijns-groei, is er groeiende behoefte aan integratieve benaderingen waarin hoofd, hart en ziel samenkomen. Transpersoonlijke psychologie biedt hiervoor praktische en theoretische handvaten.

Meer informatie over onze visie, doelgroep en bijbcholingsaanbod vind je op www.stvtp.nl. Medeoprichter is ISVW-docent Dr. Rico Sneller.

Luister ook naar de podcast 2 keer Sneller, met vader Rico en zoon Marius Sneller over Verandering.

Colofon

Het Vriendenmagazine beoogt het volgende: de verbinding stimuleren tussen mensen met belangstelling voor publieksfilosofie, de Vrienden in het bijzonder, het breed delen van filosofisch en maatschappelijk betrokken verhalen, opvattingen en ervaringen.

Bestuur Vrienden ISVW

Fred Ahsman	Voorzitter	fahsmann@vrienden-isvw.nl
Jaap Obbink	Secretaris	jobbink@vrienden-isvw.nl
Hans van der Meer	Penningmeester	penningmeester@vrienden-isvw.nl
Eduard Heinerman	Bestuurslid	eheinerman@vrienden-isvw.nl
Maarten van Doorn	Bestuurslid	mvandoorn@vrienden-isvw.nl
Bas Mesters	Bestuurslid	bmesters@vrienden-isvw.nl
Eric de Graaf	Bestuurslid	edegraaf@vrienden-isvw.nl

Redactie Vriendenmagazine

Eindredactie	Erwin van Aalst, Rity van der Avoort
Redactiemedewerkers:	Stefan Steenkamp, Kobi Wapenaar, Frans van der Lem, Els Bijsterbosch, Anja Hoogenboom, Hidde de Blouw, Mirjam Montsma, Eduard Heinerman, Peter Jansen.
Columnist	Rudi Holzhauer
Keukentafelgesprekken	Claudia Pino & Josie Heerink
Foto's voorpagina	EVA Fotografie
Vormgeving & DTP	Jelle - Ontwerp, Foto & Druk

Het volgende Vriendenmagazine staat 1 september 2025 online en heeft als thema: **'De menselijke maat'**. Kopijsluiting is **22 augustus 2025**.

Jouw verhaal in het Vriendenmagazine?

Schrijf ons over je ervaringen tijdens cursussen of weekenden die over de publieksfilosofie gaan. Deel de levensverhalen waar je van geleerd hebt of die je tot inzicht hebben gebracht. Mail ons over gebeurtenissen of boeken die je geïnspireerd hebben.

We nodigen onze ISVW-Vrienden van harte uit om hun ervaringen en verhalen naar de redactie te sturen: rvdavoort@vrienden-isvw.nl

ISVW
● VRIENDEN